

# Hajdegerov Niče

---

 [pescanik.net/hajdegerov-nice](https://pescanik.net/hajdegerov-nice)

Mario Kopic

*Martin Hajdeger, Niče I-II, Fedon, Beograd 2009, preveo Božidar Zec*

U tridesetim godinama XX. vijeka, kad je političko-ideološka instrumentalizacija i transformacija Nietzscheove filozofije dosegla svoj vrhunac, "na drugoj strani" i iz sasma drukčijih pobuda nastale su značajne monografije o Nietzscheu iz pera Karla Löwitha (*Nietzscheova filozofija vječnog vraćanja*, 1935) i Karla Jaspersa (*Nietzsche: Uvod u razumijevanje njegova filozofiranja*, 1936). Oba autora, svaki iz svoje osobene perspektive, Nietzscheovu misao vraćaju natrag u filozofske okvire.

I dok Löwith misao o vječnom vraćanju jednakog smatra ključem za razumijevanje Nietzscheove filozofije uopće, Jaspers temelje Nietzscheova mišljenja tumači iz njegove konkretne ljudske egzistencije, s pretpostavkom da se Nietzscheove "granične situacije" ne tiču samo njega kao empirijske osobe, nego su to granične situacije čovjeka uopće.

Međutim, posebnu pobudu i nadogradnju doživjeti će istraživanje Nietzschea s Heideggerovim mnogobrojnim predavanjima i raspravama. Široj javnosti, u obliku knjige, ti su tekstovi iz perioda od 1936. do 1946. godine postali dostupni tek početkom šezdesetih godina, kad je u dva opsežna sveska objavljeno Heideggerovo fundamentalno djelo pod jednostavnim naslovom *Nietzsche*. Zaslugom izdavačke kuće *Fedon* iz Beograda djelo nam je napokon dostupno i u kvalitetnom prevodu Božidara Zeca.

Rana recepcija Nietzscheove misli (osim spomenutih Karla Löwitha i Karla Jaspersa) uglavnom je bila literarna, kulturno-kritička ili ideološko-historijska. S Heideggerovim raspravljanjem ili razračunavanjem, njegovim ontološko-povijesnim pogledom u Nietzscheovu filozofiju i uvažavanjem šireg konteksta "evropske metafizike", dogodio se značajan pomak, pomak koji je zatim snažno utjecao na značajan dio savremenih tumačenja Nietzschea.

Koja su to ključna mjesta Heideggerove interpretacije? Za Heideggera je Nietzsche metafizički filozof par excellence, no prije svega, a to je temeljni naglasak njegova tumačenja, Nietzsche je *posljednji* mislilac iz povijesti metafizike (*Niče I*, str. 453), koja s njegovim mišljenjem dolazi do svojega dovršenja ili ispunjenja. Nietzscheovom filozofijom iscrpene su bitne mogućnosti metafizike.

Heidegger postavlja Nietzschea uz bok velikih, prijelomnih filozofa, kao što su Platon, Aristotel ili Descartes, a ishodišna pretpostavka i nit vodilja njegove interpretacije jest da je Nietzsche mislilac *nihilizma*. Nietzsche je mislilac nihilizma zato jer sam još uvijek misli unutar horizonta nihilizma. Sama njegova metafizika je nihilistička:

“Zato što je, doduše, prepoznao nihilizam kao kretanje pogotovo novovekovne zapadne istorije, ali nije kadar da misli o suštini ničeg jer nije mogao da je ispita, Niče je morao da postane klasični nihilist koji je izražavao istoriju što se sada događa. Niče je prepoznao i iskusio nihilizam zato što je on sam mislio nihilistički. Nietzscheov pojam nihilizma jeste i sam nihilistički” (*Niče II*, str. 54).

Što je nihilizam i što je metafizika za Nietzschea i kod Nietzschea?

Odgovor na to pitanje je u najtješnoj povezanosti s temeljnim terminima ili naslovima Nietzscheove filozofije: (antikršćansko) prevrednovanje svih vrijednosti, volja za moć, vječno vraćanje jednakoga, natčovjek.

Heidegger ih – naspram većine prethodnih interpreta – tumači, pozivajući se često na tekstove i fragmente iz Nietzscheove zaostavštine, koji su prvi put (u spornoj verziji) objavljeni 1906. godine u knjizi *Volja za moć*, prvenstveno unutar horizonta svojeg “mišljenja bivstvovanja”, odnosno “ontološke diferencije”, razlike između bivstvovanja i bivstvjućeg.

Heidegger postavlja Nietzscheovu metafiziku volje za moć u kontekst njemačke filozofije od Leibniza nadalje, pri čemu dokazuje da je nasljeđe što ga je primila od platonističke filozofije i judeo-kršćanske tradicije “zaborav bivstvovanja”. Izjednačenje bivstvjućeg i bivstvovanja uopće temeljna je crta metafizičkog mišljenja. Još decidiranije: “Nietzscheova metafizika jeste pravi nihilizam” (*Niče II*, str. 320). Iz toga slijedi da Nietzscheov nihilizam ne možemo odvajati od nihilizma uopće, budući da se:

“upravo u tome u čemu i čime Niče hoće da prevlada nihilizam u postavljanju novih vrednosti iz volje za moć, pravi nihilizam najpre najavljuje: da ništa nije uz samo bivstvovanje, koje je sada postalo vrednost. Prema tome, istorijsko kretanje nihilizma Niče iskusi kao istoriju obezvređivanja dosadašnjih najviših vrednosti. Iz istog razloga on prevladavanje predstavlja kao prevrednovanje, a prevrednovanje izvodi ne samo u novom postavljanju vrednosti već i na takav način da on volju za moć iskusi kao princip novog – i u osnovi svakog – postavljanja vrednosti. Mišljenje vrednosti sada se uzdiže do principa. Samo bivstvovanje ne dopušta se principijelno kao bivstvovanje. U toj metafizici, prema njenom sopstvenom principu, uz bivstvovanje nije ništa. Kako tu zajedno sa samim bivstvovanjem može biti dato ono što je dostojno mišljenja, to jest bivstvovanje kao – bivstvovanje? Kako da se tu događa prevladavanje nihilizma, kako da se ono tu makar i oseća?” (*Niče II*, str. 320).

Prema tome, za Heideggerovo čitanje Nietzschea presudno je da pitanje o bivstvovanju ostaje neartikulirano. Jer je Nietzscheovo mišljenje "vrijednosno mišljenje", bivstvovanje je za njega vrijednost. Na toj podlozi Nietzsche može misliti bivstvovanje samo kao "bivstvovanje bivstvujućeg". Ukoliko je kod Nietzschea bivstvovanje određeno kao vrijednost, to znači da je zapravo postavljeno *voljom za moć* kao temeljnim uvjetom, mjerilom svega bivstvujućeg, odnosno "života". Ukoliko je Nietzscheova metafizika vrijednosno mišljenje, a Heidegger nam pokazuje da je prije svega i iznad svega to, ona je nihilistička. Za nju je, naime, volja za moć princip svakog postavljanja vrijednosti. Zato je razumljivo da je Nietzsche za Heideggera kako *mislilac nihilizma* tako i *nihilistički mislilac*.

U zadnjim godinama svojega života Heidegger je u porodičnom krugu često govorio: "Nietzsche me je upropastio". Je li u tome prepoznao svoj vlastiti neuspjeh? Nije ni on mogao ono što je Nietzsche pokušao?

Peščanik.net, 09.05.2010.